

Stijepo Obad (1930. – 2021.)

(Fotografija: <https://blog.migk.hr/wp-content/uploads/2021/04/obad-4.jpg>)

Prošle godine u travnju, od posljedica COVID-a 19, napustio nas je povjesničar Stijepo Obad. Njegov djelatni opus, a posebno istraživanja i radovi koji se tiču njegova rodnog kraja, iznimno su kvalitetan materijal koji je nesebično ostavljen svima nama u nasljeđe. Začuđujuća je činjenica da postoji tek nekoliko osvrta na njegov život i djelo, a oni koji i postoje te koji su dijelom korišteni za pisanje ovoga nekrologa, nisu baš cjeloviti. Iako su neke općenite informacije o njegovoj djelatnosti u historiografiji i javnom životu lako dostupne, bilo je iznimno zahtjevno doći do podataka o njegovu djelovanju u rodnom kraju, no meni se posrećilo. Budući da potječem iz istoga kraja kao i pokojni *Profesor Obad*, kako su ga sumješteni s velikim poštovanjem oslovljavali, uz pomoć usmenih izvora informacija, odnosno djeda, uspješno sam pronašla i podatke koji se tiču njegova djelovanja za Pridvorje i Konavle. Ovaj bi rad bez te komponente zaista bio nepotpun.

Stijepo Obad bio je istaknuti hrvatski povjesničar, ugledni sveučilišni profesor i cijenjeni kulturni djelatnik. Rođen je 11. siječnja 1930. godine

u Pridvorju, malom selu u Konavlima pokraj Dubrovnika. Osnovnu je školu završio u istome mjestu dok je gimnaziju pohađao u Dubrovniku i Trebinju. Jednopedmetni studij povijesti završio je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu 1958. godine. Na Historijskom institutu JAZU u Dubrovniku radio je kao asistent od 1960. godine, a nakon doktorata na temu *Dubrovnik revolucionarne 1848./49. godine*, koji je obranio 1966. godine, postaje sveučilišni profesor na Katedri za Opću povijest na Filozofskom fakultetu u Zadru. Za redovitog profesora u trajnom zvanju izabran je tek 1985. godine, a mnogi to pripisuju njegovoj znanstvenoj objektivnosti koja nije bila baš poželjna u neizvjesnim političkim vremenima u kojima je živio i radio. Osim Sveučilišta u Zadru, na kojem je proveo najveći dio svoje znanstvene i nastavne karijere, a za čije je formiranje i strukturiranje i sam uvelike zaslužan, predavao je i na odsjecima za povijest u Puli i Osijeku, na Visokoj katehetsko-teološkoj školi u Zadru, ali i na Odjelu za kulturu i turizam te na Visokoj učiteljskoj školi u Zadru. Uz sve to, bio je i mentor mnogim studentima u izradi magistarskih i doktorskih radova. Nazočio je i aktivno sudjelovao na raznim znanstvenim i stručnim skupovima, na kojima je nerijetko održavao predavanja. Uredio je više znanstvenih djela, a sam je autor 240 radova, od čega 60 znanstvenih i 180 stručnih te 8 knjiga.

Na Filozofskom fakultetu u Zadru predavao je *Hrvatsku povijest od 1790. do 1918. te Opću i ekonomsku povijest novoga vijeka*. Iz toga se lako može zaključiti da je Obadova domena bilo 19. stoljeće, odnosno sami početak moderne povijesti. Uži istraživački interes više je usmjerio prema hrvatskoj povijesti toga razdoblja, s posebnim osvrtom na povijest Dalmacije i dalmatinskog Narodnog pokreta. Treba imati na umu da je Obad potjecao iz Konavala, seoskog kraja. Jasno je da je i sam bio svjestan teškog položaja u kojem se nalazilo tadašnje selo, u odnosu prema gradu, što je bio problem koji se protezao još od vremena sutona Dubrovačke Republike pa sve do njegova doba. Stoga je razumljivo da je svoj interes uperio i prema proučavanju tadašnjeg dalmatinskog sela i seljaštva, ali i revolucionarne 1848. u Dubrovniku. Samo neki od naslova koji se bave tom tematikom su *Dalmatinsko selo u prošlosti*, *Dalmacija revolucionarne 1848/49. godine*, *Konavoska Prevlaka i Južne granice Dalmacije: od XV. st. do danas*. Uz radove koji se bave poviješću, nerijetko je pisao i kratke tekstove o hrvatskim političarima i kulturnjacima 19. i 20. stoljeća. Godine 2011. objavljen je *Zbornik Stijepa Obada*. Izdalo ga je Sveučilište u Zadru, a na njemu je radio dio njegovih bivših studenata (koji su kasnije postali ugledni znanstvenici) u suradnji s nekoliko renomiranih hrvatskih povjesničara, povodom 50. godišnjice Obadova rada. Ta je publikacija svakako jasno istaknula Obadovu važnost, ali i mjerodavnost u njegovoj vlastitoj struci. Aktivno je sudjelovao u većini društvenih i političkih previranja svoga doba. Osim što je bio sudionik Hrvatskog proljeća, svojedobno je bio i predsjednik zadarskoga ogranka Matice hrvatske te osnivač dubrovačke podružnice Matice hrvatske. Kroz tu je organizaciju aktivno djelovao, organizirajući razna predavanja i događanja. Bio je i član Kulturnog društva Napredak, Družbe braće Hrvatskog zmaja te pročelnik Zmajskog stola u Zadru. Za predani rad u kulturi i znanosti, ali i društveni rad, odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića. Osim toga dobio je i nagrade za životno djelo od strane Zadarske županije i Grada Zadra, ali i općine Konavle. Za života je stekao još niz drugih nagrada, koje su zacijelo zasluženo dospjele u njegove ruke.

Kao što je već gore spomenuto, aktivno je sudjelovao u većini društvenih i političkih previranja svojega doba, a napose u onima koji su zagovarali njegove osobne ideale i interese. Prije selidbe u Zadar u Dubrovniku je organizirao tribinu *Katedra Matice hrvatske* na kojoj su se održavala brojna predavanja na različite teme. Godine 1962. bio je jedan od organizatora stogodišnjice Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri. Pritom je i sam bio stručni voditelj izložbe o narodnom preporodu, koju je pripremila dubrovačka Matica hrvatska u palači Sponzi. Iste je godine sudjelovao u proslavi 120. obljetnice utemeljenja Matice hrvatske, ali i u organizaciji obilježavanja 80. godišnjice Šenoine smrti. Ipak, jedan od njegovih najznačajnijih javnih istupa bio je govor u rodnom Pridvorju. Godine 1971., povodom stote godišnjice rođenja Stjepana Radića, a u duhu Hrvatskog proljeća, ispred franjevačkog samostana sv. Vlaha u Pridvorju, održan je narodni skup. Obad je tada održao govor na temu *Stjepan Radić i Konavljani* pred 2000 ljudi, pri čemu je čvrsto izrazio hrvatske nacionalne osjećaje i želju za demokratizacijom tadašnjeg društva i države. Pozivajući se na stare hrvatske političare koji su uvijek, bez obzira na okolnosti u kojima se nalazili, odlučno zagovarali prije svega hrvatske interese, podignuta je spomen – ploča Stjepanu Radiću. Spomen ploča postavljena je u sjećanje na Radićev posjet Pridvorju i svečani govor na istome mjestu 45 godina ranije, 1926. godine. Nakon navedenog događaja, kao predsjednik pododbora Matice hrvatske u Zadru, našao se u prilično rizičnom i neizvjesnom položaju. Nije mogao napredovati u nastavnom i znanstvenom zvanju, a i postojala je velika opasnost da ga se ukloni s fakulteta jer je, jasno, bio nepodoban tadašnjemu režimu.

Ne treba zaboraviti da je Obad svoju profesorsku karijeru započeo upravo u Pridvorju, gdje je nakratko bio osnovnoškolski nastavnik povijesti. Već je tada, sjeća se moj djed koji je bio njegov učenik, bio daleko ispred svoga vremena. Uspostavio je večernju školu za svu onu djecu koja nisu redovito završila osnovnu školu, kako bi svoje obrazovanje priveli kraju. Držao je da je obrazovanje prvi korak prema napretku društva i sredine u kojoj je živio. Kao intelektualac i vizionar svojega doba, poticao je i uspostavu kulturnog života u svome kraju. Naime, Pridvorje je u doba Dubrovačke Republike bilo centar Konavala, mjesto u kojem se nalazio Knežev dvor i iz kojeg je konavoski knez upravljao tim dijelom Republike, odnosno izvršavao naredbe iz samog Dubrovnika. Obad je tu respektabilnu građevinu, onda kada je za kulturnu baštinu malo tko mario, vidio kao blago svojega kraja te je snažno isticao potrebu za obnovom. Tako je, poslije redovne nastave, djecu vodio do Dvora gdje su zajedno čistili okoliš. Silno je želio osvijestiti svoje sumještane, ali i tadašnju vlast o potrebi obnove i cijjenja te građevine koja je u njegovoj svijesti bila i svojevrsna institucija. Knežev dvor u Pridvorju konačno je obnovljen i otvoren za javnost i posjetitelje tek od ove godine. Upravo ovaj primjer potvrđuje ono što su mnogi o Obadu pisali. Imao je svijest o kulturnom, materijalnom, ali i nematerijalnom dobru te je smatrao da se to može usaditi u umove seljaka samo ako se tome podučiti djecu koja će, kada odrastu, biti nositelji napretka i promjene. Uz to, imao je i jako prislan i prijateljski odnos sa svojim učenicima i studentima. Među njima je uvijek vladalo međusobno poštovanje, a Profesor je imao veliku volju i entuzijizam te je uvijek bio spreman potaknuti i mentorirati nova istraživanja i projekte.

Iako je već sredinom šezdesetih napustio Pridvorje i odselio u Zadar, što je bilo nužno za uspjeh jednog takvog intelektualca jer mu njegova sredina nije mogla ponuditi ništa više od pozicije osnovnoškolskog profesora povijesti, svoj kraj, ljude i tradiciju nikada nije zaboravio. Uvijek se rado vraćao te podupirao svaki oblik kulturnog i prosvjetnog rada. Bez obzira na svoj istraživački interes, u okviru kojega je dosta napravio što se da iščitati iz naslova koje je objavio, poticao je i ostala povijesna istraživanja, ali i ona koja se tiču srodnih struka. S istaknutim hrvatskim etnologom Ivanom Ivančanom, 1961. godine obišao je Konavle. Obad je dobro poznao tradiciju i običaje svojega kraja, a bio je svjestan činjenice da to sve, u raljama novoga vremena, pomalo zamire. Spomenutog je stručnjaka ponosno proveo kroz sva sela, od kuće do kuće, a Ivančan je intervjuirao starije stanovnike kako bi tradicionalne plesove te starinske napjeve i običaje zauvijek sačuvao od zaborava. Diktafonom je snimljena pjesma, a postoji čak i videozapis plesa. Naposljetku je, ono što se moglo usmeno prenijeti, transkribirano, a ples slikom i skicom zabilježen. Sva ta građa danas se čuva na Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Obad je kao vrsni povjesničar znao da su Konavle kraj naseljen još od prapovijesti te je naslućivao da bi se, uz ono što je njemu bilo poznato, još štošta moglo pronaći. Tako je 1974. godine u rodni kraj doveo arheologa Šimu Batovića, kojega je, po istoj shemi kao Ivančana 13 godina ranije, proveo od sela do sela. Tada su po prvi puta definirani prapovijesni arheološki lokaliteti u Konavlima. Otkriveno je i pronađeno mnogo gradina, gomila i keramičkih ostataka. Otada je Obad odlučno poticao osnivanje Arheološkog muzeja, što je konačno ostvareno tek prije nekoliko godina. Uvijek se rado odazvao pozivima iz Konavala te je tako često prisustvovao predstavljajima knjiga i raznim drugim događajima. Radio je i na zbornicima koji su sadržavali znanstvene i stručne radove o Konavlima te je bio važan suradnik i u izradama različitih monografija o rodnom kraju.

Kad se sve gore ispriповijedano sagleda u cjelini, slobodno se može kazati da je Obad svojim radom i trudom zadužio hrvatsku historiografiju i kulturu. Za cijeloga životnog vijeka aktivno je djelovao u javnom životu, boreći se za vlastite ideale te za dobrobit i probitak zajednice. Kao sveučilišni profesor i povjesničar bio je profesionalac u svome istraživačkom polju, a što je mnogo važnije, to je uspješno prenosio na svoje studente od kojih je stvorio, u najmanju ruku, stručnjake. Ipak, posebno je značajno ono što je napravio za svoj zavičaj. Iako mu je bilo suđeno da ga napusti, jer drugačije nije mogao postati ono što je na kraju postao, Konavle, prijatelje, a napose bogatu povijesnu baštinu nikad nije zaboravio i zapostavio. Osim vlastite struke, uvelike je doprinio definiranju konavoskih arheoloških lokaliteta te etnografske baštine. U svemu ovomu zapravo je žalosno to što ta istraživanja, nakon Obadove inicijative, nisu zaživjela i krenula u smjeru razvoja, već dijelom stagniraju sve do današnjih dana. Bilo kako bilo, zemaljski put Stijepa Obada, dovršen je gdje je i započeo – u Pridvorju. Ondje je, na groblju župne crkve sv. Srđa i Baha, uz nazočnost kolega, prijatelja i rodbine dostojanstveno pokopan. Njega više nema, ali zato smo tu mi, budući arheolozi, etnolozi i povjesničari. Upravo mu mi dugujemo vječnu zahvalnost za sve napravljeno, uz svojevrstnu obvezu i zadatak da dovršimo ono što je on započeo, zauvijek njegujući i poštujući vlastitu prošlost, tradiciju i kulturnu baštinu.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 17 2022.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XVII, broj 17, 2022.

Glavni i odgovorni urednik
Ivan Mrnarević

Zamjenik glavnog urednika
Ivan Ćorić

Uredništvo
Petar Bešlić
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Marko Zidarić

Urednici pripravnici
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Mudrovčić
Tijana Vokal

Redakcija
Petar Bešlić
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Ivan Mudrovčić
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Tajnik Uredništva
Petar Bešlić

Recenzenti
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Irena Bratičević
dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Ivana Buljan
dr. sc. Ivana Gubić
dr. sc. Sanja Lazanin
dr. sc. Ana Pavlović

dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Kornelija Jurin Starčević
dr. sc. Goran Sunajko
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Zrinka Pešorda Vardić

Lektura za hrvatski jezik
Jozo Akrap
Tina Čatlaić
Mislav Graonić
Lea Ivanković
Lorena Lelek
Marija Mrnjavac
Martina Perak
Nika Pulig
Josipa Skenderović
Darko Vasilj
Jakov Zidarić
Matea Žnidarec

Lektura za engleski jezik
Anamarija Brusić

Oblikovanje
Marko Maraković, FF-press

Prijevodni s engleskog jezika
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Filip Šimunjak

Prijevodni s mađarskog jezika
Saša Vuković

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Studio Moderna d.o.o.

Naklada
Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i sredstvima koje je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>